

**Preprečevanje kriminalitete
v urbanih okoljih -
Priročnik za lokalno samoupravo**

ISBN 961-6285-26-2

9 789616 285261

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

343.85:911.375

PREPREČEVANJE kriminalitete v urbanih okoljih : priročnik za lokalno samoupravo / (prevod je opravil Gorazd Meško). - Ljubljana : Ministrstvo za notranje zadeve : Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK, 2003. - (#Zbirka #Slovenija in Svet Evrope ; št. 26)

Prevod dela: Urban crime prevention

ISBN 961-6285-26-2 (Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK)

125787136

Soizdajatelj: Ministrstvo za notranje zadeve in Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK v Ljubljani

Publikacijo uredil: dr. Gorazd Meško

Prelom strani in priprava za tisk: Brigita Rode

Urednica zbirke: Liana Kalčina, direktorica IDC Sveta Evrope

Lektorica: Marija Milenkovič

Tisk: Biro m, d. o. o.

Naklada: 1000 izvodov

Originalna različica besedila: "Urban Crime Prevention – A guide for local authorities (2002); Council of Europe Publishing; ISBN 92-871-4943-7; 2002.

Prevod iz angleškega besedila je bil opravljen z dovoljenjem Sveta Evrope in zanj odgovarja prevajalec.

Prevod je opravil: dr. Gorazd Meško, Visoka policijsko varnostna šola v Ljubljani.

Založniško in izdajateljsko pravico angleške in francoske različice besedila ima samo Svet Evrope. ©copyright Council of Europe, 2002, on publication in English and French.

Založniško in izdajateljsko pravico slovenske različice besedila si delijo:

Svet Evrope v Strasbourgu (Council of Europe publishing);

Ministrstvo za notranje zadeve in IDC Sveta Evrope pri NUK v Ljubljani.

Izšlo v zbirki SLOVENIJA IN SVET EVROPE, št. 26

Vsebina

Stran

Predgovor	7
Uvod v priročnik	9
1. Pravica do varnega mesta	11
2. Ključna vloga lokalne samouprave v preprečevanju kriminalitete .	13
3. Partnerstvo	15
4. Ugotavljanje stanja in pregledne študije	17
5. Strah pred kriminaliteto	19
6. Socialna politika v mestih	21
7. Manjšine	23
8. Mladi in kriminaliteta	25
9. Šola in nasilje	27
10. Nasilje do žensk in starejših ljudi	29
11. Načrtovanje okolja in gradnja	31
12. Javni prevoz in prometna varnost	33
13. Policija in lokalna uprava	35
14. Sodelovanje javnosti	37
15. Trgovski, poslovni in zasebni sektor	39
16. Prilagajanje sodnega in kazenskega sistema ter pomoč žrtvam	41
17. Administrativna in politična integriteta	43
18. Čezmejna kriminaliteta	45
19. Novi poklici	47
20. Evropsko sodelovanje in mednarodno partnerstvo	49

Svet Evrope

Svet Evrope je najstarejša evropska medvladna organizacija. Danes šteje že 45 držav članic. Njen temeljni cilj je doseči večjo enotnost pri varovanju osebne svobode, politične neodvisnosti in vladavine prava na načelih, ki so podlaga prave demokracije in se na različne načine dotikajo življenja vseh Evropejcev. Vse države članice Sveta Evrope so pri vsem svojem ravnanju zavezane trdno spoštovati načela svobode, človekovega dostojanstva in blaginje vsakega posameznika.

Svet Evrope rešuje vsa pomembnejša vprašanja evropske družbe razen obrambe. V njegov program dela so vključene človekove pravice, mediji, pravno sodelovanje, socialna usklajenost, zdravstvo, izobraževanje, kultura, dediščina, šport, mladina, lokalna demokracija in čezmejno sodelovanje, okolje in prostorsko načrtovanje, boj proti korupciji, pranju denarja in kriminalu vseh vrst.

Svoje cilje dosega z nenehnim dogovarjanjem in sporazumevanjem ter sprejemanjem skupnih minimalnih standardov. Ti so zapisani v 192 evropskih konvencijah, vključno z Evropsko konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, Evropsko kulturno konvencijo, Evropsko konvencijo o preprečevanju mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja.

Najpomembnejši organi Sveta Evrope, kjer oblikujejo politiko ter sprejemajo odločitve so:

- Odbor ministrov je telo, v katerem se sprejemajo odločitve Sveta Evrope. Sestavljajo ga zunanji ministri vseh držav članic (ali njihovi stalni predstavniki);
- Parlamentarna skupščina je posvetovalno telo te organizacije, njene člane pa imenujejo parlamenti držav članic;
- Kongres lokalnih in regionalnih skupnosti je svetovalno telo, ki zastopa lokalne in regionalne skupnosti.

Vlade, parlamenti držav članic ter lokalne in regionalne skupnosti so na ta način ločeno zastopani vsak zase.

Najpomembnejši dosežek Sveta Evrope je vsekakor Evropska konvencija o človekovih pravicah, mednarodna pogodba, kot je še ni bilo; sprejeta je bila leta 1950, veljati pa je začela leta 1953. Konvencija določa seznam pravic in svoboščin, ki jih morajo države jamčiti vsakomur, ki je pod njeno oblastjo. Nadalje je konvencija vzpostavila mednarodni mehanizem za njeno uresničevanje, ki omogoča, da lahko države in posamezniki ne glede na državljanstvo domnevne kršitve držav pogodbenic glede pravic, ki so zajamčene s konvencijo, predložijo sodnim ustanovam v Strasbourgu, ki so bile prav tako ustanovljene s to konvencijo. In ta ustanova je Evropsko sodišče za človekove pravice.

Konvencija med drugim vsebuje pravico do življenja, do varstva pred mučenjem in nečloveškim ravnanjem, do svobode in varnosti, do poštenega sojenja, spoštovanja zasebnega in družinskega življenja ter dopisovanja, do svobode izražanja (skupaj s svobodo tiska), mišljenja, vesti in vere ter mirnega zbiranja in združevanja. S protokoli so dodali konvenciji še druge pravice, kot je odprava smrtne kazni in druge pravice.

Svet Evrope je vedno priznaval, da je najpomembnejša prav demokracija na lokalni in regionalni ravni. Navsezadnje je svoboda vprašanje, ki ga je treba urejati v najožjem okolju in na ravni države. Lokalna samouprava mora zadovoljevati potrebe vseh Evropejcev v mestih in na vaseh, v središčih in obrobni pokrajinah in čez državne meje. Kongres lokalnih in regionalnih oblasti je svojevrsten glasnik evropskih regij, širok forum, na katerem se izvoljeni predstavniki lokalnih in regionalnih skupnosti pogovorijo o svojih težavah, združujejo svoje znanje in izkušnje ter vladam povedo svoje stališče. Da bi Kongres dosegel svoje cilje, organizira razgovore in konference, pripravlja redna poročila o stanju lokalne in regionalne demokracije v vsaki posamezni državi članici Sveta Evrope ter skrbno spremlja izvanaje načel Evropske listine o lokalni samoupravi. Leta 2001 je Kongres pripravil poročilo o lokalni in regionalni demokraciji v Sloveniji (Recommendation 89 (2001) on local and regional democracy in Slovenia).

Kongres posveča veliko pozornosti tudi preprečevanju kriminalitete v urbanih okoljih in v ta namen je pripravil vrsto posvetovanj, sprejel priporočila in izdal publikacije. Ena od njih je pričujoča publikacija.

Predgovor

Priročnik o preprečevanju kriminalitete v urbanih okoljih – vodič za lokalne uprave – je nastal kot rezultat petih velikih konferenc, ki jih je organizirala Komora lokalnih uprav Sveta lokalnih in regionalnih uprav Evrope (CLRAE), in so obravnavale različne vidike politike preprečevanja kriminalitete v lokalni skupnosti.

Priročnik vsebuje teme, kot so na primer: partnerstvo, nasilje v šoli, nasilje v družini, vpliv gradnje, prilagajanje javnega prevoza, vloga mestne policije, sodelovanje javnosti, posebni problemi čezmejne kriminalitete ipd. Priporočila oziroma vodič so sprejeli na osmem srečanju CLRAE maja 2001. Publikacija naj bi bila izhodišče za nadaljnje delo oziroma obravnavo na nacionalni ravni v letih 2003 in 2004.

Namen priročnika je praktično prispevati k razvoju politike in odpiranju novih razsežnosti v razmišljanju o preprečevanju kriminalitete in reševanju varnostnih problemov v mestih držav članic Sveta Evrope.

Priročnik za preprečevanje kriminalitete v urbanih okoljih naj bi bil v pomoč pri izvajanju integriranega projekta z naslovom "Odzivi na nasilje v vsakodnevem življenju v demokratični družbi." Ta projekt se je začel leta 2002 in naj bi prispeval k zmanjševanju zaskrbljenosti zaradi nasilja in njegovih učinkov na evropsko družbo. Njegov glavni namen je pomagati državam članicam Sveta Evrope pri izvajanju sprejemljivih politik za omejevanje nasilja ob upoštevanju človekovih pravic in vladavine prava.

Svet Evrope je julija leta 2002 na podlagi dela skupine strokovnjakov in nacionalnih dopisnikov držav članic pripravil priročnik za izvajanje nalog pri preprečevanju kriminalitete v skladu z najnovejšimi kriminološkimi raziskavami in ob upoštevanju razvoja mest, politike države, delitve odgovornosti in pristojnosti na državnem, regionalnem in lokalnem nivoju.

Priročnik vsebuje naslednje teme: pravica do varnega življenja in dela v mestih, lokalna samouprava in njena vloga pri preprečevanju kriminalitete, partnerstvo v procesu izvajanja preventivne dejavnosti,

ugotavljanje stanja in pregledne študije, strah pred kriminaliteto, socialna politika v mestih, manjšine, mladina in kriminaliteta, nasilje nad ženskami in starejšimi ljudmi, okolje in kriminaliteta, javni prevoz in prometna varnost, sodelovanje med policijo in lokalno samoupravo, prispevek javnosti, dejavnosti na področju trgovine, poslovanja in zasebnega sektorja, prilagajanje kazenskoopravnega in kaznovalnega sistema ter pomoč žrtvam kriminalitete, upravna in politična integriteta, čezmejna kriminaliteta, novi poklici in evropsko sodelovanje ter mednarodno partnerstvo.

Uvod v priročnik

Javnost in politiki so zaskrbljeni zaradi visoke ravni kriminalitete z znamenji nasilja in nereda v evropskih mestih. Reševanje teh problemov je sestavni del predvolilnih programov, pri soočanju z njimi pa sodelujejo številne mednarodne organizacije. Boj proti kriminaliteti in terorizmu ima prednost v končni deklaraciji drugega vrha predsednikov držav in Sveta Evrope in je ključni element prednostnih nalog generalnega sekretarja Sveta Evrope v obdobju 2001 do 2005.

Kljub uspešnim primerom zmanjševanja kriminalitete in gradnji varnih in zaupanja vrednih skupnosti pa nekateri problemi dosegajo zaskrbljujoče razsežnosti. To so: vlomi v stanovanjske stavbe, garaže, poslovne prostore, nered v soseski, hrup, grafiti, smeti, vidna znamenja propadanja sosesk, vandalizem, rasno motivirana kriminaliteta, nasilje v družini, problemi mladih ljudi in nered v središčih mest, odvzemi in tatvine motornih vozil, kriminaliteta v zvezi z drogo in alkoholom in različne oblike nasilja. Povečuje se tudi število brezdomcev in beračev ter nastajajo novi problematični kraji, kot so nakupovalna središča in postajališča.

Znamenja družbenega propadanja je opaziti skoraj v vseh urbanih okoljih. Kljub temu, da so velika mesta tradicionalna območja z značilnim ekonomskim razvojem in številnimi kulturni dosežki, pa se v teh okoljih neizogibno kažejo tudi različni družbeni problemi, med njimi kriminaliteta.

Zakaj se to dogaja? Splošno je sprejeto prepričanje, da so glavni vzroki kriminalitete: nezaposlenost in težave pri zakonitem zagotavljanju primernega dohodka: življenjski pogoji, povečanje možnosti za kriminaliteto in zmanjševanje moči družbenega nadzorstva, socialna prikrajšanost in izključevanje, monotono in propadajoče okolje, neprimerna gradnja, družinski problemi, kriza identitete, izguba religioznih in moralnih okvirov, povezanost ljudi v soseskah in škodljivi vplivi medijev v zvezi z nasiljem. V širšem smislu pa na kriminaliteto in varnostne probleme v urbanih okoljih vplivajo tudi velike strukturalne in politične spremembe v Evropi zadnjih desetih let, ki so povzročile dvig trendov na področju kriminalitete. Begunci, demografska in populacijska

gibanja, ekonomski nered v nekaterih državah, pomanjkanje politične kulture in etike, turizem in večje število komunikacijskih sredstev, so prinesli več problemov v zvezi z drogo, kaznivih dejanj v zvezi z drogo, širjenje in vse bolj zapleteno delovanje mednarodnega organiziranega kriminala, ilegalni prevoz migrantov, poslovne goljufije, tajno preprodajanje orožja in koncentracijo kriminalnih dejavnosti vzdolž novih meja. Posebno zaskrbljujoče je naraščanje kriminalitete zaradi nestrpnosti, pa najsi bo ta usmerjena proti tujim kulturam, drugim rasam, drugačnim spolnim nagnjenjem ali telesnim posebnostim ljudi.

Sposobnost policije za odkrivanje in preiskovanje kriminalitete nenehno pada. Odstotek prijavljanja manj hudih kaznivih dejanj na policiji pada. Državljeni vedno manj zaupajo inštitucijam, ki so odgovorne za preiskovanje in zatiranje kriminalitete. Povratništva je veliko, kar zbuja dvom v ustreznost sedanjega sistema izvrševanja kazenskih sankcij. Znani so tudi primeri medijskega poročanja o korupciji v politiki in javni upravi, kar seveda vpliva na zaupanje javnosti v politični sistem, ki je dolžan zmanjševati kriminaliteto.

Povrh vsega pa je tu še strah pred kriminaliteto, ki je najmočnejši med starejšimi ljudmi in ženskami. Mediji se zanimajo za področje kriminalitete predvsem tedaj, ko so storilci kaznivih dejanj mlajše osebe. Popačeno medijsko prikazovanje kriminalitetne problematike bi lahko poimenovali kar politično manipuliranje, ki pri ljudeh povečuje občutke ogroženosti.

1. Pravica do varnega mesta

Kriminaliteta v urbanih okoljih, varnostna problematika in občutki ogroženosti ljudi so skrb zbujujoče teme in prednostna področja v raziskavah in javnih razpravah. Kriminaliteta povzroča škodo velikemu delu prebivalstva, povzroča težke socialne in ekonomske posledice, izgube, poškodbe, čustvene težave pri žrtvah in njihovih družinskih članih. Kriminaliteta znižuje kakovost življenja in onemogoča ljudem, da bi uživali sadove svojega dela.

Kriminaliteta spodjeda zaupanje v demokratične procese, spodbuja ekstremistična gibanja, zbuja protievropska stališča, ogroža človekove pravice in demokratične institucije, zbuja pretiran strah in občutke ogroženosti, željo po maščevanju in različnih oblikah nasilnega soočanja s predstavniki etničnih skupin.

Kriminaliteta pomeni resno grožnjo demokraciji, predvsem ko gre za poenostavljanje problemov na področju preprečevanja kriminalitete s pozivi k rasizmu ali drugim oblikam zagotavljanja varnosti in poenostavljenim rešitvam za zmanjšanje kriminalitete z neupoštevanjem človekovih pravic, svoboščin ter človekovega dostojanstva.

Takšni odzivi kličejo po dodatnih policijskih silah in sodiščih kot tudi po izvajanju bolj dosledne in učinkovite centralizirane vladne politike z namenom, da se zmanjša pomen in vloga lokalnih oblasti.

Pri ukrepih zoper kriminaliteto se srečamo s pomembnim vprašanjem pravice do zasebnosti in možnih oblik kršitev, ki nastanejo zaradi tehničnega nadzorovanja območij z videonadzornimi sistemi. Videonadzorovanje območij je ena izmed oblik preprečevanja kriminalitete, ki vzbuja številne pomisleke o temeljnem namenu te dejavnosti in upravičevanju nadzora določenih krajev.

Evropska listina navaja pravico državljanov v urbanih okoljih do življenja v varnih mestih, kjer je malo kriminalitete, prestopništva in nasilja. Amsterdamska pogodba narekuje v 29. členu zagotavljanje visoke ravni varnosti ob upoštevanju človekovih pravic in svoboščin, reševanje varnostne problematike in sodelovanje pravosodnih institucij držav

članic na področju dela policije, tožilstva in sodišč.

Da bi čim bolj dosegali pravico do varnega mesta in da bi občutki ogroženosti in dejanska ogroženost ljudi bili čim manjši, je pomembno, da vlade na državni, regionalni in lokalni ravni:

- ◆ sprejmejo dejstvo, da ni svobode brez varnosti in da mora biti življenje v varnem okolju temeljna človekova pravica;
- ◆ zagotovijo, da se nadzоровanju kriminalitete da ustrezna prednost in da se za izvajanje te dejavnosti zagotovijo primerna finančna sredstva;
- ◆ spoznajo, da preprečevanje kriminalitete ni samo cenejše od represije, ampak tudi postavlja na najvišje mesto človekovo dostojanstvo;
- ◆ spodbujajo državljansko pripadnost in odgovornost med ljudmi. Poleg pravice do varnega mesta oziroma do varnega življenja v svojem življenjskem in delovnem okolju so ljudje tudi dolžni skrbeti za varnost - z upoštevanjem integritete drugih.

2. Ključna vloga lokalne samouprave v preprečevanju kriminalitete

Medtem ko je vlada neke države dolžna vzpostaviti pravni okvir za preprečevanje in zatiranje kriminalitete, zagotoviti ustrezna finančna sredstva in politično vodenje, je lokalna raven tista, kjer so problemi najbolj očitni, kjer jih ljudje neposredno zaznavajo in kjer so občutki ogroženosti vsakodnevni.

Organi lokalne samouprave so sposobni bolje izvajati kriminalitetno in druge politike ter dejavnosti za zmanjševanje kriminalitete, promovirati alternative zaporu, predstaviti policijsko delo v skupnosti, zmanjševati nepismenost, prispevati k splošnemu izobraževanju, raziskovanju in komuniciranju ter koordinirati programe, ki jih izvajajo različni partnerji. Zaradi bližine ljudje so oddelki, uradi in službe na lokalni ravni bolj dostopni in lažje pomagajo ter svetujejo v možnih ali dejanskih kriznih situacijah. Lokalna samouprava ima lahko pomembno vlogo tudi pri mirnem reševanju problemov, tako da z njimi ni potrebno obremenjevati policije in sodišč.

Organi lokalne samouprave imajo ključno vlogo pri preprečevanju kriminalite na lokalni ravni v okviru izvajanja politik na različnih področjih.

Ta področja so:

- ◆ načrtovanje v urbanih okoljih, kar zajema javni prevoz, javno razsvetljavo in varnostne ukrepe na področju prometa;
- ◆ zagotavljanje ustreznih javnih površin, šol, igrišč, stadionov, plavalnih bazenov in družbeno-kulturnih centrov;
- ◆ skrb in pomoč družinam in izobraževanje za starševstvo, kar je staršem v pomoč pri razumevanju svoje vloge;
- ◆ vzdrževanje, nadzorovanje in varnostno osebje v institucijah in uradih;
- ◆ zunajšolske družbene in družabne storitve in
- ◆ ustanovitev mestne policije.

Zato je priporočljivo, da vlade v tesnem sodelovanju z organi lokalne uprave:

- ◆ sprejmejo dejstvo, da so lokalne politike ključni element v programih za zmanjševanje kriminalitete in da lokalni problemi zahtevajo lokalne rešitve;
- ◆ okrepijo lokalno upravo in lokalno demokracijo v skladu z idejami, ki so predstavljene v Evropski listini o lokalni samoupravi;
- ◆ okrepijo odgovornost lokalne uprave pri preprečevanju kriminalitete in zagotovijo ustrezna finančna sredstva;
- ◆ zmanjšajo stopnjo centralizacije in nadzorstva centralne vlade tako, da dovolijo odločanje o lokalnih problemih na lokalni ravni, kjer te probleme najbolj razumejo in kjer je mogoče sprejeti lokalne rešitve;
- ◆ zagotovijo, da lokalni proračun in drugi viri ostanejo znotraj lokalne skupnosti;
- ◆ krepijo razvoj skupnosti z izobraževanjem državljanov.

3. Partnerstvo

Preprečevanje kriminalitete je odvisno od številnih dejavnikov, kar pomeni, da je v to dejavnost treba vključiti skupno odgovornost različnih delov družbe. Policija in sodstvo ne moreta biti več edina in ključna pri reševanju vsakodnevnih konfliktov, zato je treba bolj razmišljati v smeri sodelovanja različnih lokalnih agencij, kot pa poudarjati odgovornost le ene ali dveh institucij pri zagotavljanju varnosti in preprečevanju kriminalitete.

Sodelavci oziroma partnerji pri preprečevanju kriminalitete so lahko predstavniki lokalne samouprave, politiki, zaposleni v zasebnem sektorju, prostovoljci, predstavniki medijev, izobraževalnih institucij, univerze, policisti, lokalni prebivalci, institucije in društva, ki se ukvarjajo z mladimi, predstavniki zaposlovanja in dela, socialne in zdravstvene službe, zaporske uprave, pravosodja, društva mladih, svetovalna služba za tujce, uradi za promet, stanovanjska politika, predstavniki hišnih svetov, poslovna skupnost in različna poklicna združenja.

Partnersko sodelovanje mora spremljati ustrezna finančna in logistična podpora, da bi bilo to delovanje bolj učinkovito. Sodelovanje med različnimi akterji je stvar novejših praks. Nekateri institucije - policija, sodišča, uradi lokalne uprave, prostovoljne organizacije in lokalni prebivalci - niso navajeni delati skupaj oziroma sodelovati na področju preprečevanja in zatiranja kriminalitete in zagotavljanja varnosti v skupnosti. Te institucije običajno delujejo neodvisno, v skladu s predpisi, ki urejajo področje njihovega delovanja. Kljub temu, da se predstavniki teh institucij zavedajo pomena sodelovanja in skupnih akcij, so še vedno v dvomih glede soodvisnosti in pravice nadziranja posameznih institucij. Priporočljivo bi bilo zaposliti lokalne koordinatorje, ki bi reševali vprašanja pristojnosti in omogočili, da partnerstvo postane stalnica.

Takšna politika bi pomenila svež pristop k povečevanju varnosti in bi omogočala celosten pogled na območje, kjer nastajajo varnostni problemi in kriminaliteta.

Priporočljivo je, da centralna vlada in organi lokalne uprave:

- ◆ pripravijo metode in ukrepe, s katerimi je mogoče zagotoviti večji in bolj učinkovit odziv na prestopništvo v urbanih okoljih;
- ◆ upoštevajo bolj strateške in celostne pristope in se izogibajo zapiranju v konkretne pristojnosti posameznih institucij (departmentalizem) pri reševanju problemov v urbanih okoljih;
- ◆ razumejo, da je reševanje varnostnih problemov v urbanih okoljih kompleksen proces, ki zahteva sodelovanje številnih agencij in državljanov po načelu partnerskega sodelovanja;
- ◆ izdelajo sisteme financiranja, nadzorovanja in spremljanja razvoja partnerskih struktur;
- ◆ spodbujajo izmenjavo informacij med institucijami, da bi pri reševanju varnostne in kriminalitetne problematike uporabili že tako nezadostne vire.

4. Ugotavljanje stanja in pregledne študije

Za sistematično zmanjševanje kriminalitete je potrebna analiza območij, kjer se kriminaliteta pogosteje pojavlja. Poleg tega je treba ugotoviti primerne metode za njeno preprečevanje, vzpodbujati uporabo že preizkušenih metod in pristopov, identificirati vloge različnih partnerjev, opredeljevati merljive pokazatelje učinkov preventivne dejavnosti in oceniti celotno preventivno delovanje, da bi v prihodnosti razvili ustrezne preventivne programe.

Pomembne informacije o kriminaliteti in lokalni varnostni problematiki lahko dobimo iz številnih uradnih statistik, od strokovnjakov in nevladnih organizacij, ki delujejo na področju skupnosti in se ukvarjajo z občutki ogroženosti ter neprijavljenem kriminalnem sodelovanju med različnimi skupinami državljanov in skupnostmi. Podatke lahko najdemo tudi v socioloških in psiholoških raziskavah, na primer v nacionalnih viktimizacijskih študijah in informacijah, ki jih zberejo lokalni policisti, da bi ugotovili primernost različnih ukrepov za zmanjšanje kriminalitete in zvišanje varnosti.

Organi lokalne samouprave morajo:

- ◆ pripraviti načrt, ki opredeljuje naravo in vrsto kriminalitete, ki jo je treba preprečevati, cilje, časovnico, predloge za akcijo. Ugotavljanje stanja mora biti zasnovano na znanstvenem raziskovanju in ustreznih pokazateljih aktualne problematike v skupnosti;
- ◆ izvajati analizo kriminalnoproventivne prakse in ugotavljati primernost metod, preden jih priporočijo kot primer dobre prakse;
- ◆ zanemariti kratkoročne pristope in izvajati dolgoročne akcije, ki časovno presegajo mandate lokalnih politikov;
- ◆ bolje razvijati proaktivni pristop, pričakovati in preprečevati probleme, ne pa se z njimi ukvarjati, ko se že pojavijo v vsej svoji razsežnosti;
- ◆ pripraviti in posodabljeni analize varnostne problematike ter zagotavljati proces povezovanja med lokalnimi prebivalci, ustvarjalci politike in strokovnjaki.

5. Strah pred kriminaliteto

Ne glede na to, ali je strah pred kriminaliteto utemeljen ali ne, je problem za velik del javnosti. Občutki ogroženosti, strah pred kriminaliteto in viktimizacijo obremenjujejo številne državljane, predvsem starejše in tiste iz bolj ogroženih družbenih skupin. Ni nujno, da najbolj hude oblike kriminalitete vzbujajo strah, nelagodje in občutke ogroženosti. Analiza strahu pred kriminaliteto mora vsebovati različne vidike življenja v skupnosti, od katerih ni nujno, da so vsi po definiciji kazniva dejanja, temveč tudi druge oblike vedenja, ki motijo državljane v njihovem vsakdanjiku in pomenijo grožnjo blagostanju in varnosti.

Terorizem političnih in rasnih ekstremistov ali različnih fundametalistov ter drugih skrajnežev tudi močno vpliva na občutke ogroženosti ljudi.

Strah pred kriminaliteto zmanjšuje zaupanje javnosti v skupnost, omejuje ekonomski razvoj in investiranja v poslovne dejavnosti, poleg tega pa znižuje kakovost življenja v mestih.

Mediji imajo pomembno vlogo pri ustvarjanju občutkov ogroženosti. Poročila o kriminaliteti so pomemben del dnevnega tiska, kajti ljudje si na podlagi teh informacij ustvarjajo sliko o družbeni realnosti. Neodgovorno poročanje o kriminaliteti in senzacionalizem vplivata na zaznavo nevarnosti v družbi. Mediji imajo ključno vlogo pri informiranju ljudi o kriminaliteti in možnostih za preprečevanje kriminalitete, vendar obstaja nevarnost pretiranega dramatiziranja nekaterih oblik kriminalitete.

Pomembno je, da organi lokalne samouprave:

- ♦ uporabijo primerna sredstva za zmanjševanje kriminalitete, na primer povečujejo zaupanje prebivalcev z razvijanjem skupnosti in različnimi oblikami pomoči žrtvam kriminalitete;
- ♦ spodbujajo medije, predvsem lokalne časopise, da primerno poročajo o kriminaliteti;
- ♦ zagotavljajo, da bodo preventivni programi medijsko pokriti in dostopni vsem ljudem;

- ◆ spodbujajo zaupanje v poslovno skupnost, ki zagotavlja obnovo skupnosti in možnosti za zaposlovanje.

6. Socialna politika v mestih

Gostitev dejavnikov tveganja je značilna za veliko število evropskih mest. Ti dejavniki so: zaton družinskega življenja, izguba skupnostne identitete, odtujitev, nesodelovanje prebivalcev pri vzdrževanju stanovanjskih objektov, občutki negotovosti in ogroženosti, pomanjkanje objektov za preživljanje prostega časa, pomanjkanje vrtcev itd., zloraba drog, visoka raven nezaposlenosti, neprizanesljivost do drugih ljudi ter socialna, rasna in etnična diskriminacija.

Spreminjanje in spodkopavanje tradicionalne družinske strukture vpliva na spreminjanje vrednot in pojmovanje discipline. Izguba starševske avtoritete in občutek (ne)odgovornosti povzročata dezorientiranost mladih ljudi.

Druge institucije, kot je na primer cerkev, so nekoč postavljale posameznikom vedenjske okvire v sedanjem času pa so, v primerjavi s preteklostjo, brez prave moči. Praznina glede jasnih vedenjskih norm vpliva na ljudi v smislu različne moralne in državljanske usmerjenosti.

Nove droge pomenijo širjenje zasvojenosti na vse družbene skupine, predvsem na mlade. Uporabniki drog potrebujejo denar za drogo, do njega pa pridejo tudi na prepovedan način. Na tem mestu lahko govorimo o kriminaliteti zasvojencev, ki so za dnevni odmerek droge pripravljeni vlamljati v stanovanja, vozila, poslovne objekte, ropati mimoidoče ipd. Poleg tega je treba vedeti, da se pojavlja tudi trgovina z drogo, ki je del nezakonite dejavnosti, v vseh urbanih okoljih.

Ključnega pomena je, da organi lokalne samouprave:

- ♦ vzpodbujajo vrnitev ljudi v središča mest, zagotavljajo dejavnosti in sicer zapuščenih ulicah, si prizadevajo preprečiti zbiranje manjšin, socialno izključenih in prestopnikov na enem mestu, zagotavljajo oziroma omogočajo vključevanje vseh družbenih skupin v dinamiko mestnega življenja;
- ♦ ukrepajo na področju znanih kriminalnih dejavnosti in izvajajo socialne ukrepe v tistih delih družbe, kjer ljudje menijo, da nimajo česa izgubiti;

- ◆ ustvarjajo primerno politiko proti nasilju v družini, proti kulturi nasilja, proti vsem vrstam neenakosti in poudarjajo pomen pripadnosti in filozofijo državljanske odgovornosti;
- ◆ v sodelovanju z zdravstveno in socialno službo pripravljajo in izvajajo rehabilitacijske programe na področju zlorabe drog in alkohola. Razvijajo programe za informiranje mladih o drogah v šoli in zunaj nje;
- ◆ krepijo mehanizme neformalnega družbenega nadzorstva z gradnjo ustreznih stanovanjskih objektov, trgovskih centrov, šol in drugih objektov z namenom, da poteka večina družbenih in ekonomskih dejavnosti v okviru skupnosti;
- ◆ krepijo vlogo družinske vzgoje z namenom zmanjševati prestopniško vedenje, organizirajo programe za pomoč družinam, zagotovijo družini prijazne predpise na področju stanovanjske politike, izobraževanja in socialne politike;
- ◆ izboljšajo dostop do športa in športnih objektov vsem ljudem, ne glede na socialni izvor, ekonomski položaj in prihodke, starost ali etnično pripadnost;
- ◆ zagotovijo, da bodo športni objekti tako vključeni v lokalno skupnost, da se bodo ljudje, ki tam živijo, s temi objekti in dejavnostmi poistovetili, pri čemer je pomembno razvijati občutek za lastnino in s tem v zvezi zmanjševati vandalizem in prestopništvo.

7. Manjšine

Migracije so del evropske zgodovine. Migracijski problemi so pogosto vodili do napetosti med lokalnimi prebivalci in priseljenci. Te napetosti so se še posebej povečale v času ekonomskih kriz, finančne in socialne negotovosti. Lokalni prebivalci zaznavajo tujce kot nevarnost in kot vzrok za manjšo socialno varnost v skupnosti, kot tekmece za delovna mesta, stanovanja, zdravstveno oskrbo. Večinska populacija pripisuje tujcem večjo kriminalnost in kriminalitetne probleme. Pripisovanje krivde za socialne in ekonomske probleme priseljencem in manjšinam izrabljajo tudi različna politična gibanja.

V številnih državah prihaja do manj hudih oblik nasilja, ki temeljijo na rasizmu. Na primer, nogometna igrišča so kraj, kjer so takšna dejanja pogosta. Na lokalnih in nacionalnih športnih prireditvah se velikokrat kaže rasizem v verbalni in vedenjski obliki.

Veliko število priseljencev in njihova koncentracija na določenih območjih običajno onemogočata integracijo tega dela prebivalstva v družbo. Pri manjšinskih skupinah pa lahko govorimo o zelo razširjenih občutkih nelagodja, o strahu pred prihodnostjo, in predvsem, kar zadeva mlade, v zvezi z mladimi, o občutkih neperspektivnosti.

Ni mogoče zanikati, da je delež priseljencev, ki so kazenskoprocesno obravnavani, v primerjavi s celotnim prebivalstvom večji, čeprav je to mogoče pripisati večji pozornosti policije tem družbenim skupinam.

Organi lokalne samouprave in policija bi se morali zavedati, da:

- ◆ različni življenjski slogi v različnih skupnostih bogatijo družbeno okolje in jih je treba spoštovati ter zagotavljati izražanje specifične kulture;
- ◆ sprejemanje beguncev in njihova integracija v skupnost morata potekati usklajeno in ob podpori vlade;
- ◆ se mora povečati število socialnih delavcev in nadzornikov za pogojno odpuščene obsojence iz teh skupnosti;
- ◆ je potrebno upoštevati multikulturno zgradbo družbe pri izboru kandidatov za policiste, tako v vodstveni strukturi kot tudi za delo na terenu;

- ◆ mora policija spodbujati boljše stike s skupnostmi, kjer živijo predvsem tujci oziroma priseljenci in si prizadevati za ozaveščanje na področju multikulturalnosti in za zmanjševanje rasizma;
- ◆ je treba manjšinskim skupinam omogočiti sodelovanje v političnem življenju z ustanavljanjem posvetovalnih svetov in nacionalnih struktur, kot je to zapisano v konvenciji Sveta Evrope o sodelovanju tujcev v javnem življenju na lokalni ravni (serije evropskih listin št. 144).

8. Mladi in kriminaliteta

Kriminaliteta mladih dosega zaskrbljujoče razsežnosti, saj so storilci kaznivih dejanj vse mlajši. Mladi ljudje, ki imajo težave s šolo, ki so žrtve družinskih razmer in ki jih mreža socialne pomoči izpusti, simbolizirajo tipične značilnosti mladih evropskih prestopnikov.

Vandalizem, poškodovanje javnega premoženja in javnih prevoznih sredstev, mladi iz revnih okolij, ki v prestopniških združbah požigajo avtomobile, opozarjajo na nove oblike nasilja (urbana plemena), izvršujejo rope v poslovnih objektih, ogrožajo ljudi z noži in uničujejo premoženje.

Navadno mladi ljudje ob koncu tedna obiskujejo diskoteke. Zabavo mladih pogosto spremlja čezmerno uživanje alkohola in drog ter nevarna vožnja.

Nasilje med mladimi, nad mladimi in nasilje mladih nad starejšimi ljudmi se pojavlja tudi v šoli.

Skupine, ki se ukvarjajo z organizirano kriminaliteto, vedno pogosteje vključujejo v svojo dejavnost mlade ljudi.

Tisoči otrok so žrtve spolne zlorabe in nasilja, kar običajno ostane skrito zaradi strahu in družinskih pritiskov. Otroška prostitucija se v večini evropskih držav hitro povečuje.

Povečanje obsega mladoletniškega prestopništva je mogoče pripisati dejavnikom, kot so: šibke družinske vezi, slabitev vloge družine, nezaposlenost, pomanjkanje možnosti ter zavajanje mladih s potrošniško miselnostjo in željami po nečem, česar si ne morejo privoščiti. Nasilje na televiziji zmanjšuje meje med dovoljenim in nedovoljenim. Zatekanje v kriminaliteto je mogoče razumeti tudi kot obliko dokazovanja mladih.

Visoka raven revščine mladih zmanjšuje stabilnost družine, vedno več je nevezanih moških, ki jih premami zapeljivost in dobičkonosnost kriminalne dejavnosti. Izseljavanje poštenih ljudi iz neurejenih sosesk pomeni zmanjševanje števila ljudi, po katerih bi se mladi lahko zgedovali.

Treba je upoštevati dejstvo, da obstaja velika verjetnost, da bodo mladi, ki živijo v takih skupnostih, postali tudi sami žrtve kriminalitete. Organi lokalne samouprave si torej morajo prizadevati za primerne rešitve teh problemov in svoje moči in zmogljivosti usmeriti k rizičnim mladostnikom, ne le k tistim, ki kršijo zakone, ampak tudi k tistim, ki so že bili ali bi lahko postali žrtve kriminalitete.

Priporočamo, da organi lokalne uprave:

- ◆ upoštevajo dejstvo, da tradicionalne oblike in metode ukvarjanja z mladoletnim prestopništvom niso primerne. Vse specializirane inštitucije, kot tudi osebe, bi morali biti del procesa, v katerem bi iskali rešitve za kriminalitetno problematiko mladih;
- ◆ formalno priznajo ključno vlogo mladih v soseskah, promovirajo njihovo vključevanje v prosocialne dejavnosti in zagotovijo njihovo sodelovanje;
- ◆ namenjajo posebno pozornost mladim ljudem in omogočijo rizičnim mladostnikom vključevanje v dejavnosti za obnovo njihovih sosesk;
- ◆ spoznajo dejstvo, da je kriminaliteta povezana z nizko izobrazbeno stopnjo in si prizadevajo, da bodo imeli mladi čim več možnosti za izobraževanje;
- ◆ vzpostavijo pristen dialog z mladimi ljudmi z zastavljanjem pravih vprašanj in poslušanjem mladih ter upoštevanjem njihovega mnenja pri odločitvah, ki se nanašajo nanje, ter sprejmejo dejstvo, da so mladi sami del rešitve svojih problemov, zaradi česar jih je treba obravnavati kot partnerje;
- ◆ zagotovijo finančno podporo za pobude mladih, kot so na primer lokalni in regionalni forumi in stalni sveti za mlade;
- ◆ vzpodbujajo pridobivanje socialnih in poklicnih veščin v smislu programov »nove pogodbe« (ang.: new deal);
- ◆ vključijo starše, policijo, izobraževalne institucije, predstavnike lokalnih prebivalcev in lokalne svetnike v šolsko upravo, da bi zagotovili boljše odnose med šolo in skupnostjo, da bi izvajali programe za zmanjševanje vandalizma, pomagali mladim z učnimi težavami, jim nudili psihološko pomoč, izvajali ukrepe za zmanjševanje odsotnosti pri pouku in prekinitve šolanja.

9. Šola in nasilje

Šolska neuspešnost povzroča veliko škodo v ekonomskem in socialnem smislu tako posamezniku kot družbi. Pomanjkanje občutka dolžnosti pri otrocih in mladih je ključni dejavnik nasilja v šoli in v okolici. Nasilje se v šolskem socialnem okolju kaže v različnih oblikah. Najbolj tipični obliki nasilja sta povezani z zlorabo drog in ustrahovanje, kar je značilno za šole po Evropi. Preveč mladih ljudi, predvsem tistih iz prikrajšanih okolij, ne dobi potrditve v okviru šolskega sistema. Posledica šolske neuspešnosti je nizka raven pismenosti in pomanjkanje znanja iz matematike, kar pomembno zmanjšuje možnosti za zaposlovanje.

Šolska neuspešnost onemogoča primerno zaposlovanje, vodi v začaran krog nekompetentnosti, nizkih dohodkov in slabih življenjskih pogojev. Pomemben dejavnik vedenja mladih in njihove želje po socialno zaželenih ciljih je vpliv vrstnikov.

Dejavniki, ki so se pokazali kot učinkoviti pri izboljšanju šolskega uspeha in zmanjševanju nasilja v šoli, so:

- ◆ dinamično in izkušeno vodenje, usmerjanje in pomoč ministrstva za šolstvo ter organov lokalne samouprave;
- ◆ jasno opredeljeni skupni cilji;
- ◆ visoko usposobljeni učitelji in šolsko osebje ter majhno nihanje kadra;
- ◆ dejavno sodelovanje staršev in njihova pomoč pri reševanju problemov;
- ◆ sodelovanje lokalnih podjetij in organizacij v šolskem življenju;
- ◆ spodbujanje aktivne in učinkovite pomoči drugih organizacij, kot na primer svetovalnih centrov za mlade, športnih klubov, socialnih služb in drugih.

Organi lokalne samouprave morajo:

- ◆ storiti vse, kar je v njihovi moči, in zagotoviti, da šole na njihovih območjih dosežejo visoko kakovostno raven, da imajo motiviran in predan kader, ki dolgoročno zagotavlja stabilno okolje;

- ◆ zahtevati, da šole dosežejo jasno politiko in cilje, vključno s strategijami za zmanjševanje problemov v zvezi z drogo in nasiljem v šoli;
- ◆ spodbujati programe učne pomoči v času pouka in zunaj njega;
- ◆ spodbujati aktivno pomoč pristojnih služb, povezovanje šol s svetovalnimi centri za mlade, športnimi klubi, socialno službo, poslovno skupnostjo, knjižnicami, umetniškimi društvi in drugimi;
- ◆ zagotoviti zdravstvene storitve in socialno varstvo otrok v šoli, predvsem tistim iz socialno ogroženih okolij, ki bi lahko prosili za zdravstveno in socialno pomoč pri premagovanju šolske neuspešnosti;
- ◆ spodbujati povezovanje šol in skupnosti pri uporabi šolskih prostorov za različne druge dejavnosti, na primer lokalna šola kot center za izobraževanje odraslih in prostor za sestanke, na katerih se obravnava obnova in krepitev skupnosti;
- ◆ spodbujati pomoč staršem in organizacijam lokalnih skupnosti za zmanjševanje socialnega izključevanja in izboljševanje uspešnosti učencev ter njihove motiviranosti za delo;
- ◆ v primeru, ko se šole srečajo s specifičnimi problemi, kot je na primer zloraba drog, morajo uporabiti celostni pristop, v katerem sodelujejo starši, ravnatelji, učenci, učitelji in predstavniki skupnosti, da bi dosegli soglasje o skupni strategiji, ki mora biti vključena v program dela šole.

10. Nasilje do žensk in starejših ljudi

Veliko pozornosti je usmerjeno v nasilje do žensk v družinskem okolju in na delovnem mestu, kjer se soočajo s socialnimi in zdravstvenimi posledicami takšnega ravnanja. Kljub temu ženske še vedno molčijo o nasilju, ki ga doživljajo, in organi pregona ne zaznavajo te problematike. Nasilje v družini, naj bo to fizično ali spolno, navadno ostaja skrivnost, ženske se ga sramujejo in ostajajo same s svojo stisko. Bojijo se novega nasilja, če bi prijavile nasilneža ali se mu uprle. Uradna statistika ne daje zanesljivih ocen resnosti problema. Nasilje v družini tako ostaja področje, za katero je značilna nizka stopnja prijavljanja, poleg tega pa je policija na tem področju pogosto precej neučinkovita. V nekaterih državah pomeni nasilje v družini približno eno četrtno nasilne kriminalitete. V večini primerov žrtev pozna nasilneža, ki je praviloma njen mož ali partner. Polovico žensk, žrtev umorov, ubijejo njihovi partnerji ali bivši partnerji. To nasilje je mogoče povezovati z neenakostjo med spoloma in s tipično patriarhalno miselnostjo. Strah pred kriminaliteto je bolj značilen za ženske, pa naj bo kriminaliteta dejanska, pričakovana ali možna. Negotovost in občutki ogroženosti omejujejo svobodo gibanja in neodvisnost žensk.

Starejši ljudje so manj pogosto žrtve kriminalitete, vendar se izrazito bojijo kriminalitete. Lahko da so žrtve nasilja v svojem življenjskem okolju, vendar se ne odločajo za prijavljanje nasilnih dejanj iz strahu pred maščevanjem, zaradi sramu ali zaradi finančne odvisnosti.

Priporočljivo je, da organi lokalne samouprave:

- ♦ opredelijo pojmovanje nasilja v družini in oblikujejo ustrezno politiko za zmanjševanje tovrstne problematike in pripravijo zbir uspešne prakse;
- ♦ nepristransko opazujejo in ugotavljajo stanje na tem področju z zbiranjem in analizo podatkov socialne službe in predvsem usmerijo pozornost na izkušnje žensk pri iskanju pomoči v socialni službi;
- ♦ zagotovijo, da bo pomoč zlorabljenim ženskam ena izmed prednostnih nalog in ne le postranska dejavnost v okviru politike lokalne uprave;

- ◆ odpravljajo tabuje in molk v zvezi s to problematiko, ustvarjajo ustrezno vzdušje zaupanja, ki bo omogočilo ženskam, da bodo govorile o svojih strahovih in se soočile z napadalci;
- ◆ realizirajo kampanje za ozaveščanje ljudi o fizičnem in spolnem nasilju nad ženskami, na primer z objavo posterjev o krajih, kjer se takšno nasilje dogaja (poleg družinskega okolja tudi na nogometnih stadionih, v taksijih itd.);
- ◆ zagotovijo ustrezno varstvo žrtev nasilja v družini v okviru kazenske in civilne zakonodaje;
- ◆ izboljšajo javni prevoz v urbanih okoljih;
- ◆ pomagajo starejšim ljudem, da ostanejo dejavni, po načelu, da tisti, ki so v skupnosti bolj dejavni, zaznajo manj ogrožanja;
- ◆ spodbujajo starejše prostovoljce za dejavnosti v zvezi z otroki, kot je na primer spremljanje otrok v šolo in iz nje in organiziranje srečanj v stanovanjskih okoljih.

11. Načrtovanje okolja in gradnja

Razmišljanja o varnosti v mestu so bila redko usmerjena v povezovanje dejavnikov okolja, njegovih značilnosti in zunanjega videza sosesk z varnostnimi problemi in kriminaliteto. Le malo strokovnjakov je usposobljenih in imajo zadostne izkušnje v načrtovanju in oblikovanju varnih okolij. Med kriminaliteto in vrsto gradnje (položaj zgradb, standardi, vzdrževanje in način upravljanja objektov) je neposredna zveza.

Slabo zamišljena stanovanjska politika zmanjšuje povezanost v okolju, ustvarja vzdušje napetosti in občutke ogroženosti, zmanjšuje možnosti za kolektivne dejavnosti in vodi v porast prestopništva. Za veliko primestnih brezosebnih naselij je značilna visoka raven nasilja, osamljenost in obup. Pomembno je, da se lokalna uprava zaveda, da je mogoče kriminaliteto in priložnosti za kriminaliteto zmanjšati s kvaliteto urbanega okolja in da ta vpliva na socialno stabilnost mest. Načrtovanje okolja v mestih mora ustvarjati spodbudno vzdušje, kjer je mogoče izraziti individualnost, razvijati občutek pripadnosti in ponosa ljudi, da živijo v nekem okolju.

Izhajajoč iz ugotovitve o vplivu načina gradnje na kriminaliteto, je priporočljivo, da organi lokalne samouprave:

- ◆ ne spodbujajo gradnje goste naseljenih sosesk in monotonih naselij;
- ◆ ne rušijo starih zgradb in jih nadomeščajo z drugimi vprašljive socialne in arhitektonske vrednosti;
- ◆ obnovijo starejše zgradbe in upoštevajo njihovo prvotno obliko zaradi ohranjanja arhitekturne dediščine;
- ◆ spodbujajo okolje, ki je ljudem prijazno podnevi in ponoči, v vseh vremenskih razmerah in upoštevajo skladnost gradnje glede na velikost, obliko, barvo, okolje, material in vzdrževanje zgradb in okolice;
- ◆ zagotovijo, da so odprti prostori (reke, nasipi, parki, pločniki, območja za pešce) dostopni ljudem in da na njih potekajo različne dejavnosti - zaradi neformalnega družbenega nadzorstva in zagotavljanja varnosti;

- ◆ izdelajo načrt javne razsvetljave za javne površine, kot so avtobusna postajališča, železniške postaje, pa tudi zakotne ulice in manj prehodna območja, zaradi zagotavljanja občutka varnosti in učinkovitosti sistema za vzdrževanje javne razsvetljave;
- ◆ vzdržujejo in dosežejo visoko kakovost javnih površin z zmanjševanjem vandalizma in različnega drugega povzročanja grotne škode;
- ◆ zagotovijo enake možnosti uporabe javnih površin mladim, ljudem vseh generacij, obeh spolov, različnih ras, ogroženim skupinam ter omogočajo mešano in uravnoteženo uporabo teh površin;
- ◆ poročajo o videonadzornih sistemih, pri čemer morajo biti kamere ljudem vidne (predvsem v središčih mest);
- ◆ spodbujajo možnost nakupa stanovanj, zagotavljajo ustrezno raven vzdrževanja, spodbujajo občutek odgovornosti in pripadnosti okolju;
- ◆ spodbujajo sodelovanje med policijo, načrtovalci okolja in različnimi strokovnjaki. Policistom je treba zagotoviti izobraževanje o povezanosti med kriminaliteto in okoljem in zagotoviti npr. usposobljene strokovnjake na področju kriminalitete in gradnje sosesk, poslovnih objektov;
- ◆ pripravijo in prebivalstvu razdelijo informativna gradiva o povezanosti med kriminaliteto in okoljem.

12. Javni prevoz in prometna varnost

V velikem številu mest še ni ravnotežja med vsemi uporabniki ulic in cest – javni prevoz, pešci, kolesarji in osebni avtomobili. Pogosto so mesta prenatrpana z osebnimi prevoznimi sredstvi, kar spremlja povečano tveganje za nesreče, negotovost glede časa potovanja ter povzroča onesnaževanje okolja. V mestih se je povečalo število prometnih nesreč, v katerih so udeleženi mladi.

Dobra, zanesljiva in dovolj pogosta možnost uporabe javnih prevoznih sredstev zmanjšuje uporabo osebnih prevoznih sredstev, zagotavlja čisto okolje in večjo varnost. To se je pokazalo, ko so zgradili kakovostne mreže tramvajskega prevoza v nekaterih evropskih mestih.

Pomembno je, da organi lokalne samouprave:

- ◆ izvajajo strategije za zniževanje stopnje zaskrbljenosti in strahu pred kriminaliteto pri potovanjih z avtobusom, taksijem, podzemno železnico in železnico, pri kolesarjenju, vožnji ali hoji po mestu;
- ◆ predstavijo sistem »javnih prevoznih varnostnikov« in varnosti z zagotavljanjem informacij, ki jih ljudem dajejo zaposleni v podjetjih javnega prevoza;
- ◆ uporabljajo videonadzorni sistem za ugotavljanje prestopniškega vedenja na javnih prevoznih sredstvih;
- ◆ spoznajo, da je treba izboljšati in razširiti izobraževanje otrok o uporabi in spoštovanju pravil v javnem prevozu;
- ◆ upoštevajo izkušnje strokovnih služb, kot so policija, gasilci, socialno skrbstvo, pri načrtovanju okolja, stanovanjski politiki, gradnji cest in transportne infrastrukture;
- ◆ sodelujejo s policijo in izobraževalnimi institucijami s ciljem zmanjšati število prometnih nesreč – izobraževanje o prometnih predpisih, obvezni izobraževalni programi za večkratne kršitelje cestnoprometnih predpisov in zvišanje kazni za cestnoprometne prekrške.

13. Policija in lokalna uprava

Niti policija niti lokalna uprava ne moreta izvajati politike preprečevanja kriminalitete brez sodelovanja in posvetovanja. V nekaterih državah zakonodaja določa obvezno partnerstvo med lokalno upravo in policijo. Takšno sodelovanje lahko vsebuje odločanje: o območjih, ki zahtevajo intenzivnejše policijske dejavnosti, o času mobilnega in peš patroljiranja in o svetovanju ljudem glede zmanjševanja priložnosti za kriminaliteto.

V nekaterih državah so na podlagi analize potreb in problemov v mestih ustanovili mestno policijo. Mestna policija je v položaju, ki omogoča upoštevanje skrbi državljanov, komunikacijo z njimi glede kriminalitete in preventivne kampanje. Popolnoma lahko razume lokalne značilnosti in ima dobre možnosti, da ji ljudje, ki živijo v lokalni skupnosti, zaupajo. Sodeluje tudi na sestankih predstavnikov vseh drugih služb, ki se ukvarjajo s preprečevanjem kriminalitete, in sodeluje pri pripravi skupnega preventivnega načrta, predvsem pa na področju dela z mladimi, otroki in ženskami.

Policisti lahko nastopajo tudi kot blažilci konfliktov, poslušajo lokalne prebivalce, ko jim ti pripovedujejo o svojih problemih, sodelujejo v informacijsko–izobraževalnih prizadevanjih in zagotavljajo svojo navzočnost v vseh soseskah.

Zato je pomembno, da organi lokalne samouprave:

- ♦ odpravijo pretirano birokratsko–administrativno miselnost, ki onemogoča sodelovanje in usklajevanje služb in skupnosti na področju zmanjševanja kriminalitete;
- ♦ zagotovijo dobro sodelovanje, usklajevanje in preprečevanje konfliktov med različnimi sodelavci v preprečevanju kriminalitete;
- ♦ sprejmejo dejstvo, da ljudje pojmujejo peš patroljiranje policistov kot najboljšo metodo preprečevanja kriminalitete na lokalni ravni in da povečanje števila peš patrolj izboljšuje sodelovanje s policijo ter je učinkovito na področju preprečevanja kriminalitete;
- ♦ spodbujajo policijo, da zagotovi kadrovsko zasedbo, ki zrcali raznoliko strukturo prebivalstva v njihovi skupnosti;

- ◆ nasprotujejo povečanju števila neodvisnih varnostnih agencij, ki običajno delujejo zunaj sistema demokratičnega nadzorstva;
- ◆ zagotavljajo potrebna soglasja s pristojnimi ministrstvi in drugimi organi pri ustanavljanju mestne policije;
- ◆ zagotavljajo ustrezno zakonodajo za delovanje mestne policije, nadzor nad njenim delovanjem, jasno opredeljujejo odgovornost, zagotavljajo ustrezno financiranje ter visoke standarde tehnične opremljenosti in usposobljen kader;
- ◆ razvijajo sistem sodelovanja med nacionalno in mestno policijo, pri čemer je v ospredju definiranje pooblastil in dopolnjujočih se dejavnosti.

14. Sodelovanje javnosti

Sodelovanje javnosti v lokalni demokraciji je dvosmeren proces, ki bogati ljudi in omogoča lokalni upravi, da se odziva na potrebe občanov in izboljšuje svoje storitve. Ob sodelovanju javnosti se razvija medsebojno zaupanje ter zvišuje kakovost življenja z zmanjševanjem kriminalitete ter strahu pred kriminaliteto in različni oblik ogrožajočega vedenja. Sodelovanje prebivalcev je temelj za vse programe v skupnosti in socialni razvoj sosesk, tako pri izboljšanju v življenjskega okolja, kot na področju javnega sektorja, na ekonomskem področju ali pri programih za povečanje zaposlovanja.

Kombinacija preprostih ukrepov, ki se izvajajo stalno in so zasnovani na sodelovanju javnosti, je običajno zelo učinkovita. Lokalna uprava si mora prizadevati za čim obsežnejše vključevanje javnosti v načrtovanje in izvajanje različnih dejavnosti. To pomeni, da je tudi vloga javnosti na tem področju zelo pomembna.

Specializirane nevladne organizacije imajo velik pomen pri izvajanju preventivne dejavnosti zaradi svojih bogatih izkušenj, pomembnih informacij, možnosti, poznavanja drugih organizacij in svoje odprtosti.

Za boljše sodelovanje javnosti je priporočljivo, da organi lokalne samouprave:

- ◆ okrepijo sodelovanje javnosti z dejavnostmi, kot so sosedsko nadzorovanje sosesk in drugi mehanizmi, ki opogumljajo državljane, da varujejo svoje vrednote, poskrbijo za lastno varnost in blagostanje ter spoznajo svojo državljansko dolžnost pri odpravljanju diskriminacije in se postavijo po robu kriminaliteti;
- ◆ v sodelovanju z odgovornimi za načrtovanje in oblikovanje okolja ustvarjajo »branjeni prostor« in bolj varna bivalna okolja, poskrbijo za čiščenje in vzdrževanje stanovanjskih sosesk in s tem zmanjšujejo priložnost za vandalizem in različne vrste nereda. Spodbujajo lokalne prebivalce za sodelovanje v upravljanju zgradb in okolice.;
- ◆ z javnomnenjskimi študijami ugotavljajo mnenje in potrebe ljudi, organizirajo dneve odprtih vrat, forume v soseskah in stalno zbirajo podatke o zaznavi kriminalitete in strahu pred njo;

- ◆ razvijajo aktivne komunikacijske strategije, ki dosežejo vse ljudi in omogočajo učinkovite povratne informacije, pri čemer uporabljajo letake, lokalne časopise, zloženke, javne tribune, srečanja z lokalnimi politikami, forume v soseskah, pregledne študije in skupine za partnersko sodelovanje;
- ◆ zagotavljajo, da je posvetovanje z ljudmi na visoki ravni in pri tem uporabijo primerne metode, obravnavajo aktualno problematiko, ki so jo ljudje sposobni razumeti. Kjer je mogoče, je treba skupnost razumeti kot »naravno skupnost« in ne kot skupnost ljudi, ki živijo na umetno in administrativno določenih območjih.

15. Trgovski, poslovni in zasebni sektor

Za zmanjševanje kriminalitete in povečanje varnosti je nujno potrebno razviti partnerstvo in pobude v sodelovanju z zasebnim sektorjem. Poslovni in trgovski sektor sta ključnega pomena za kakovost življenja vsake skupnosti. Območja z veliko kriminalitete niso zanimiva za poslovna vlaganja v skupnost, zato zaznave javnosti o razširjenosti kriminalitete vplivajo na gradnjo in poslovne dejavnosti na določenih območjih. Če se obseg tatvin vozil in vlomov pomembno zmanjša, to zmanjša število zavarovancev, kar poceni poslovno dejavnost.

Partnerstvo z zasebnim sektorjem v preventivnih pobudah lahko pomembno vpliva in ustvarja okolje, ki ga bodo prebivalci veliko uporabljali, pa najsi bodo to nakupovalna središča ali centri mest. Uporaba videonadzornega sistema, zavarovana parkirišča in povečana varnost v poslovnih objektih so najpogostejše metode situacijske preprečitve.

Na področju javnih in zasebnih dejavnosti obstajajo številne oblike partnerstva. Na primer, skupno investiranje v preventivno dejavnost za: preprečevanje tatvin, vlomov, poškodovanj poslovnih objektov; izboljšanje varnosti v nakupovalnih centrih, ustvarjanje bolj urejenih parkirišč in ulic. Pomemben vidik sodelovanja z zasebnim sektorjem pri zmanjševanju kriminalitete in priložnosti za storitev kaznivih dejanj je situacijsko preprečevanje kriminalitete.

Ekonomski razvoj in porazdelitev dobrin vplivata na kriminaliteto. Več ko je izdelkov na trgu, večja ko je dnevna poraba različnih dobrin, večja je možnost tatvin. Zmanjševanje števila izdelkov, aparatov in tehničnih sredstev prav tako vpliva na več tatvin. Tehnološke izboljšave v večini primerov povzročijo večjo privlačnost izdelkov za kupce in tudi za tatove. Evropske države še niso sprejele enotne politike označevanja različnih izdelkov, na primer audiovizualne opreme in zabavne elektronike. Oblikovanje notranjosti avtomobilov v večini primerov ne vključuje odvratanja možnih storilcev. Tudi v zasebnih in javnih institucijah ne izvajajo varnostnih ukrepov ali uporabljajo elektronskih nadzornih sistemov za zagotavljanje varnejšega poslovanja.

Čeprav imajo nove države urejeno zakonodajo na področju požarne varnosti in naravnih nesreč, je področje splošne varnosti in kriminalitete običajno zanemarjeno.

Zato je priporočljivo, da organi lokalne samouprave:

- ◆ razmislijo o možnostih partnerstva z zasebnim sektorjem, ki vključuje trgovske, poslovne in druge zasebne dejavnosti v iskanju skupnih rešitev;
- ◆ uporabijo znanje zaposlenih v zasebnem sektorju in zaposlijo zasebnike, izmenjujejo delovne izkušnje in vključujejo zasebnike v multi-agencijsko partnerstvo na lokalni ravni;
- ◆ spodbujajo lokalno industrijo in poslovneže za izvajanje situacijske prevencije zaradi zmanjševanja priložnosti in boljšega odkrivanja storilcev kaznivih dejanj;
- ◆ zagotovijo, da bodo načrti mestnega razvoja poleg arhitekturnih komponent vsebovali tudi vidik varnosti. Varnostne standarde je treba upoštevati na območjih, kot so: stanovanjska okolja (parkirišča, garažne hiše, zasebne garaže), soseške (velikost, gostota, višina zgradb), posamezne gradnje (vrste vhodov, varnostne naprave) in poslovni objekti.

16. Prilagajanje sodnega in kazenskega sistema ter pomoč žrtvam

Pravosodni sistem je okorel in šibek v prizadevanjih za reševanje specifične kriminalitetne problematike. Državljanov ne štiti vedno najbolj primerno in običajno ne učinkuje zastraševalno v smislu odvracanja od kaznivih dejanj. Te institucije niso imune pred neprofesionalnim opravljanjem dela, posledica česar je zmanjševanje zaupanja državljanov v politične in sodne strukture v boju s kriminaliteto. Zelo malo pozitivnih učinkov ima storilnostna naravnost policije in usmerjena preventivna politika, če prihaja do velikih zastojev v kazenskem procesu, če je izvrševanje kazenskih sankcij neprimerno, če se ne upošteva potreb žrtev kriminalitete in če so sodišča nedostopna.

Izvrševanje zaporne kazni je temelj kaznovalnega sistema, vendar se je pokazal kot nezadosten v prizadevanjih za zmanjševanje kriminalitete v evropskih mestih. Kazenski pravosodni sistem deluje po načelu obravnavanja posameznih zadev brez trdne in skladne politike na področju zatiranja kriminalitete. Takšno delovanje kazenskega pravosodja sistema prispeva k razvoju občutkov ogroženosti kot tudi kriminalitete. Odziv na veliko število prekrškov in drugih manj hudih kaznivih dejanj je bil zanemarjen številna leta. Treba je razmišljati o ustanovitvi lokalnih sodišč in sodišč v soseskah, ki bi lahko s hitrim odzivom na kriminaliteto učinkoviteje reševala tovrstne probleme, predvsem v primerih, ko za to obstajajo alternativni postopki: sprava, poravnava, kompenzacija in delo v korist skupnosti.

Primerni ukrepi naj bi bili:

- ♦ decentralizacija pravosodnega sistema z ustanavljanjem lokalnih sodišč in pravnih svetovalnih centrov, ki bi opravljali številne dejavnosti, kot na primer nadzor nad kaznovanjem, nadzor mladoletnih prestopnikov, pravno svetovanje, pomoč žrtvam, organizacijo srečanj med storilcem in žrtvijo. Takšni centri bi morali delovati v problematičnih okoljih, ki so oddaljena od sodišč. Treba jih je ustanovljati v sodelovanju z lokalno upravo, ki mora zagotoviti financiranje in delovanje;

- ◆ ustanavljanje mešane oblike obravnavanja mladoletnih povratnikov. Območje delovanja naj bi bilo usmerjeno na revnejša okolja in temeljiti bi moralo na štirih načelih: sodišča ne ponujajo najboljših rešitev, večina storilcev se lahko spremeni, multiagencijski pristop daje večje možnosti za uspeh in potrebno si je prizadevati, da bi ljudje ostajali v svoji skupnosti;
- ◆ ustanovitev pogodbenih programov za mlade prestopnike na nacionalni ravni bi omogočalo mladim prestopnikom, da sodelujejo v družbenih dejavnostih, kot na primer v usposabljanju in izobraževanju, namesto da jih kaznujejo oziroma uvajajo zoper njih kazenski postopek;
- ◆ spodbujanje in nagrajevanje pripravljenosti žrtev, da pričajo v kazenskih zadevah, ter varstvo prič oziroma očitidcev kaznivih dejanj;
- ◆ razvoj širokega spektra neinstitucionalnih alternativ zaporni kazni, kot na primer delo v korist skupnosti, in zakonodajne spremembe, ki omogočajo izvajanje takšnih ukrepov;
- ◆ pomoč pri ustvarjanju zaposlitvenih možnosti za prestopnike, vključno s svetovanjem in dostopom na trg delovne sile, poklicno usposabljanje in možnosti za izobraževanje;
- ◆ ustanovitev nacionalne agencije za pomoč žrtvam kriminalitete z informiranjem, svetovanjem, psihološko pomočjo žrtvam in njihovim družinam. Člani takšnih agencij so lahko predstavniki različnih sektorjev (policija, socialna služba, zdravstvena služba, prostovoljne organizacije in drugi).

17. Administrativna in politična integriteta

Zloraba javne funkcije v zasebne namene zelo zmanjšuje zaupanje javnosti v politične predstavnike in sposobnost političnega sistema, da obvladuje kriminaliteto. Lokalni izvoljeni politiki morajo opravljati svoje delo v okviru zakonskih norm in v skladu z mandatom, ki so jim ga dali volilci. Odgovorni so za prebivalce na svojih območjih, tudi za tiste, ki niso njihovi volilci. Opravljanje dejavnosti v času mandata mora biti v skladu z visokimi etičnimi standardi in zaupanjem, da bi lahko učinkovito opravljali svoje poslanstvo.

V zadnjih letih je bilo kar nekaj afer, v katere so bili vpleteni politični predstavniki, ki so zlorabljali položaj in izvrševali kazniva dejanja v času svojega mandata in si pridobili protipravno premoženjsko korist iz proračunskih sredstev.

Ključnega pomena za izvoljene predstavnike lokalne skupnosti je, da:

- ◆ upoštevajo vedenjske in moralne standarde v času mandata;
- ◆ spoštujejo zakone ter služijo javnemu in ne zasebnemu interesu posameznikov (ki ima izključen namen pridobivanja osebnih koristi);
- ◆ se izogibajo konfliktom interesov in ne oklevajo pri podpori dejavnosti, ki imajo javni interes, ter postavijo javni interes pred osebne;
- ◆ se izogibajo funkcijam, poklicem ali dejavnostim, ki zbujejo sum o neodgovornem opravljanju javne funkcije;
- ◆ se izogibajo praksi ali vedenju, ki je v mednarodnih ali nacionalnih zakonodajah opredeljeno kot kaznivo, predvsem vedenju, ki ga je mogoče označiti kot sprejemanje daril, in drugim oblikam pasivne in aktivne koruptivne prakse;
- ◆ zagotavljajo izpolnjevanje obveznosti in ustrezno porabo javnih sredstev;
- ◆ objavljajo oziroma seznanjajo javnost s problemi, o katerih se odloča;
- ◆ zagotavljajo zaposlovanje administrativnega osebja na podlagi profesionalnosti in delovnih izkušenj;

- ◆ se pošteno odzivajo na vprašanja medijev glede izvajanja funkcije ob upoštevanju varstva podatkov in zasebnega življenja izvoljenih predstavnikov skupnosti;
- ◆ seznanjajo svoje sodelavce – izvoljene predstavnike skupnost - z evropskim kodeksom vedenja za izvoljene lokalne in regionalne predstavnike, kot je bilo sklenjeno na kongresu evropskih lokalnih in regionalnih uprav (CLRAE).

18. Čezmejna kriminaliteta

Kriminalna dejavnost se gosti vzdolž novih evropskih meja, delno tudi kot posledica delitev Evrope na schengensko in neschengensko območje. Prehajanje državnih meja zaradi kriminalne dejavnosti je dokaj preprosto, predvsem z uporabo moderne tehnologije, ki pomeni veliko oviro policijskemu delu, izvajanju preventivne politike in različnim vrstam nadzorovanja.

Postavitev evropske meje je predmet razprav in različnih stališč o evropski integraciji na splošno. Trgovina in izmenjava predmetov, ki izvirajo iz kriminalne dejavnosti, kot so na primer droge, orožje, avtomobili, alkoholne pijače, ogrožajo varnost obmejnih mest.

Priporočljivo je, da organi lokalne samouprave:

- ◆ spoznajo dejstvo, da je treba določen del sredstev nameniti preprečevanju čezmejne kriminalitete;
- ◆ vzpodbujajo čezmejno sodelovanje na področju preprečevanja in zatiranja kriminalitete med lokalnimi in regionalnimi upravami;
- ◆ presegajo oziroma odpravljajo miselne, pravne in administrativne ovire, ki preprečujejo lokalnim in regionalnim policijskim enotam odpravljati čezmejno kriminaliteto;
- ◆ promovirajo bilateralne ali multilaterarne pogodbe, na podlagi katerih sodelujejo lokalne uprave, regionalne uprave in policija, ki pri svoji dejavnosti upoštevajo evropsko konvencijo o čezmejnem sodelovanju med teritorialnimi skupnostmi in upravami (serija evropskih sporazumov št. 106) in tako zagotovijo čezmejno preventivno dejavnost in/ali sodno obravnavo čezmejnih kazenskih zadev;
- ◆ uporabijo pomoč evropskih čezmejnih organizacij, ki so članice zveze evropskih čezmejnih regij, za izmenjavo informacij in izkušenj ter pobud;
- ◆ spodbujajo mednarodne organizacije za financiranje sedanjih in novih programov podpore preprečevanju čezmejne kriminalitete.

19. Novi poklici

Preprečevanje kriminalitete, ki temelji na dejavnostih skupnosti, zahteva razmišljanje o nekaterih novih poklicih.

Zato so organi lokalne uprave pred izzivom spodbujanja naslednjih novih poklicev:

- ◆ mestni prometni redarji, ki nadzorujejo parkirišča in skrbijo za varnost na teh območjih, da bi se zmanjšalo število vlomov v osebna vozila ali tatvin osebnih vozil;
- ◆ oskrbniki stanovanjskih objektov, ki vzdržujejo zgradbe in opravljajo družbeno nadzorstvene naloge;
- ◆ lokalni socialni mediatorji, ki delujejo na vseh področjih javnega življenja in igrajo vlogo posrednikov z javnimi službami, poleg tega pa skrbijo za omejevanje konfliktov;
- ◆ nočni čuvaji, ki delajo v javnih stanovanjskih objektih predvsem ponoči, skrbijo za varnost ljudi, pomagajo stanovalcem, se ukvarjajo s problemi alkoholizma, nasilja v družini, pobegi otrok, pokvarjenimi dvigali in sodelujejo s policijo, socialno službo in intervencijskimi službami;
- ◆ mlade prestopnike bi morali vključiti v prostovoljne organizacije, ki skrbijo za varnost v nakupovalnih centrih in pomagajo starejšim ljudem pri nakupih;
- ◆ varnostno osebje v bolnišnicah, za zmanjševanje konfliktov med bolniki, obiskovalci in zdravstvenim osebjem.

20. Evropsko sodelovanje in mednarodno partnerstvo

Preprečevanje kriminalitete zahteva mednarodno sodelovanje med vladami, policijami in neodvisnimi agencijami. Zahteva tudi sodelovanje med organi lokalnih uprav, ki imajo ključno vlogo pri:

- ◆ spodbujanju partnerstva med mesti za preprečevane kriminalitete, predvsem pri kreiranju inovativnih in uspešnih načinov reševanju kriminalitetne problematike;
- ◆ izmenjavi informacij, uspešni praksi in izkušnjah različnih držav, razumljivosti in dostopnosti informacij;
- ◆ zmanjševanju izoliranosti ljudi s prikazovanjem podatkov o tem, da kriminaliteta vpliva na kakovost življenja vseh ljudi;
- ◆ kolektivnem sodelovanju z nacionalnimi in mednarodnimi združenji ali v medvladnih organizacijah, kot je na primer Evropski kongres lokalnih in regionalnih uprav pri Svetu Evrope in Komite regij Evropske unije, zaradi:
 - spodbujanja skupnih prizadevanj pri reševanju problemov v zvezi s kriminaliteto in varnostjo ter promoviranju uspešne rešitve problemov;
 - zagotavljanja nacionalnih sistemov vladanja, ki imajo za posledico varna življenjska in delovna okolja;
 - pripravljanja poročil in organiziranja mednarodnega sodelovanja na različnih področjih preprečevanja kriminalitete;
 - iskanja akcijskih programov, ki bi jih bilo mogoče vključiti v mednarodno preprečevanje kriminalitete;
- ◆ ustanavljanju mreže dokumentacijskih centrov zaradi pretoka informacij o preprečevanju kriminalitete, pomoči žrtvam in drugih področjih skupnega interesa; boljše sodelovanje med predstavniki vlade in lokalnih uprav, med univerzami in drugimi službami.